

Цетиње, 2. јула.

У братској Србији овијех дана била је на политичкоме дневноме реду министарска криза. И то је једна од онијех криза, која сачињава само карику у ланцу Србијиних перманентних унутрашњих трзавица.

Због чега је настала та најновија криза?

Због неслоге старих и младих радикала, који су сачињавали заједничку владу. Сасвијем природан узрок. Куд би неслога, кад не би било Срба на овоме свијету! Неслога, завист, суревњивост и лични грабеж растуриће и велико царство, а да неће једну владу, макар јој на челу био и Пашић! Човјек, који је цијелога свога вијека сијао буне, завјере, подземна ровења, сплетке и завађања, дочекао је да пожње од својих ученика и васпитаника сопствени пад. И да је то само пад Пашићев, ни по јада. То је пад и унутрашњега живота цијеле једне државе, која је била толико несрећна, да њеном судбином руководи и такав један човјек.

Пао је Пашић. Сишао је са власти тај по Србију и Српство кобни човјек. За собом је оставио вашар и трулеж. Гдје год му је био прст допро у Српству ван Србије, свуда је створио раздор, свуда је Србе мјерио по радикализму, а не по патриотизму. Сада се слободно може одмарати у тихоме пристаништу на рачун Србије стечених милиона, и отуда може безбрижно гледати црне дане, које је спремио земљи, која га је родила. Томе задовољству може да прида и тековину, коју је за собом оставио у односима међу двијема братским српским државама, којима он није дао да буду сложне, или је другима ишао на руку у њиховоме настојању, да буду раздвојене.

Помену се, не повратио се!

Шта: не повратио се? Ко то каже? Вратиће се он најдаље идуће зиме да у Србији и Српству дотуче, што није дотучао и да оно мало упропасти, што је за њим остало.

Вратиће се, јер Србија не може дуго опстати без таква „искусна државника“ — кажу новинарски органи грофа Ерентала. И кад то они веле, онда морамо вјеровати, пошто ће они најбоље знати, шта намјерава чинити најновији аустријски гроф Пашић.

Честе и дуготрајне министарске кризе у потоњих осам година поткопале су основе Србијиног мирног и здравог унутрашњег живота. Као што је Шпанију упропастио клерикализам, тако Србији копа гроб радикализам. Из насиља озго, пошло се у насиље оздо. Из личног режима пријепило се у режим сокака. Прије су, како веле, имали аутократију! Сад имају скупштинократију и клубократију, у којој више вриједи ријеч једног не-

писменог простака, него ли разлог којег просвјешћеног и мудрог народног сина. Између те двије крајности уопште је склон да се креће српски јавни живот. Нити лични режим, који уђутка савјест, нити режим сокака, који се равна по срцу, трпи способност, без које нема напретка. Слободи су противне једна и друга крајност. Тако је и данашњи јавни живот Србије оскудан у слободи, пошто тамо, покрај свијех најслободнијих закона, има искључиву владу неконтролована већина, злоупотребљавана од њених ласкаваца, који су подједнако мили и личноме режиму и режиму руље.

Од срца желимо, да братска Србија пође средњим путем умјерености, која ће је једино учинити снажном и извести из сталних унутрашњих криза.

Цетиње, 2. јула

Предсједник министарства др. Милош Миловић чим је саставио владу, отпутовао је на осуство и сада се валази у Гастојну.

Засједање талијанске коморе тогаједно је на позивење вијеме

У Месеку је бујну устава; али који неће бити дуга вијек.

Закоп о којим реформама у Угарској извршен је пред савом и већ је отпочео дебата о њима.

Министар спољних послова у Русији Сасонова, који је оборио и напустио се на лицеће у Баден-Бадену, враћа се у Русију на службу тек концем љета.

Революционарни народни покрет све се више шири у многим китајским провинцијама.

У Угарској су силне поплаве, које су многе штете проузроковале.

Преговори с Арбанасима

— Збор Арбанаса под предсједништвом архиепископа —

Подгорица, 29. јуна

Преговори за предају Арбанаса још једнако се воде, али без икаквог изгледа на успјех. Арбанаси неће ни да чују за предају.

Архиепископ скадарски г. Саређи још је овдје. Ево су већ три дана како г. архиепископ чини све могуће да успије у мисији коју су му Турци повјерили и приволи Арбанасе да се Турцима ојет покоре и на милост предаду. Он је првога дана кућио највеће малисорске главаре а како није код њих успио, онда је други дан позвао племенске поглавице, са којима је такође као са првијема прошао. Најјослије учинио је позив на све усташе, али како сви нијесу своје положаје могли оставити, то их је дошло свега на броју око 800. Збор се одржао у пространој кавани и башти Ђуш Коча а било их је сила и на улици. Усташи су пажљиво слушали свога Архиепископа и на крају му једногласно одговорили: „Да они више никада турски бити неће“. „Да ће се за ослобођење свога завичаја борити до једнога“.

Архиепископ је хтио с почетка да окупљене усташе почисти иићем. али су ови то демонстративно одбили. Овдје је поново долазио посланик турски са Цетиња да конферише са архиепископом о поврћању усташа.

Арбанаси према Турцима

— Арбанаси неће никако да чују за предају —

Што се више приближује дан када ће Арбанасима истећи дато примирје турске власти у толико живље и енергичније раде на томе да придобију Арбанасе за мир и да их склоне да се покоре. На томе се радило и ради врло живо са свију страна. За то су турске власти ангажовале све оне, за које држе да ће ишта моћи да утичу на Арбанасе. Прво су звани угледни арбанаски прваци на договор, а кад они нијесу томе позиву хтјели да се одазову, слали су нарочите изасланике и преко њих радили на примиривању Арбанаса. На томе је радио и Тургут-паша, и отомански посланик на Цетињу, и отомански консул у Подгорици, и валија скадарски, и предсједник скадарске општине и поједини команданти турских трупа, као год и разни нарочити изасланици, који су у ту сврху у Црну Гору долазили, међу којима је и скадарски архиепископ.

Па и ако се вођама арбанаским на разне начине обећавало и обећава, да ће се са Арбанасима најпажљивије поступити и да ће се њихови захтјеви испунити, Арбанаси никако неће ни да чују за предају и све те понуде одбијају.

Заинтересовани тиме ми смо се обратили на неколико истакнутијих првака арбанаских да од њих сазнамо узроке, који их руководе да одбијају понуђено примирје и понуде турских власти.

Они су као узрок навели врло прост разлог: Рекли су нам да их горко искуство учи, да не могу и не смију поклањати многе вјере у турска обећања и да се турским властима не могу повјерити.

Они веле:

Ко су и какве су турске власти, то је добро познато и нама и цијеломе свијету. Њима је најлакше да обећавају што год им падне на памет, али кад обећање треба и да остваре, не одржавају своју задану ријеч. О томе има безбројно примјера, а довољно је само да потсјетимо на држање самог Тургут паше, па да се види да смо подпуно у праву што и овим обећањима не поклањамо никако вјере. Исто тако ваља знати, да нам турске власти до сада нијесу ничим дале доказа, да су вољне да нам ма у чему изађу у сусријет. Та да су то хтјеле, зар би опште и дошло до побуне и до крвопролића! Држање Тургут паше према нама и зато нам је најбољи доказ... Ми им не вјерујемо и имамо пуно разлога да им не вјерујемо и зато се њиховом позиву не одазивамо. Они нам не пружају никакве гаранције и зато ми наш пристанак на њихове понуде условљавамо тиме што тражимо гаранције од њих. А те нам гаранције они ни у ком случају не могу да пруже, него само стране власти. На ријеч њихову нећемо да се предајемо, али на ријеч ма које стране власти вратили бисмо се још из овијех стопа.

Каже нам се, да стране власти, ма колико се заузимале за нас, не могу тако далеко да иду, да нам те гаранције даду. Вели се, да би то значило мијешање у чисто унутарње прилике отоманске империје. Лијепо. Нека је и тако, али он-

да ми за измирење нећемо ни да знамо. Ако смо већ остављени на милост и немилост Турске, онда знамо шта нас чека: биће и надаље према нама онакви какви су били и до сада. А ми то не можемо ни у ком случају да сносимо. Радије ћемо својеволно ићи у смрт него под младотурска насиља. Кад смо већ осуђени на смрт, онда ћемо се сами разапјети на крст и нећемо чекати да то Турци насилем чине.

Нека нико не мисли да смо из објести упорни. Не! Принуђени смо горким искуством, да радије смрти погледамо отворено у очи, него да дозволимо да нас за брњицу воде и да нас постепено убијају и даве. Кад не можемо као људи да живимо, онда ћемо као људи умирати.

Да пођемо и даље. Нека би се, ради страног свијета, турске власти смиловале и своју ријеч одржале, што им није у крви, и пустили да се својим кућама под оружјем вратимо. Захваљујући Тургут паши и његовој војсци наше куће, имања и све што смо имали, уништено је. Каже се, да је новац спремљен да нам се куће подигну и штете накнаде. А ко ће то да врши? Турске власти! А ко су оне и какве су, зна се добро. Оне би нас мучиле и кињиле. Не бисмо добили ни половину накнаде за оно што смо изгубили, а већ и до тога да дођемо морали бисмо се натезати са њима, обијати њихове прагове и до скота се понижавали. Ето већ ту је препрека, а за остала обећања о путовима, чиновницима, језику, школама и др. и да не говоримо. О свему томе смо се ми већ добро размислили и само зато што знамо шта нас све чека и чему имамо да се надамо ми и не прихваћамо пружене нам понуде и нећемо да знамо за мир. Није то објест, није ни крвожедност, него је то љута невоља. Из објести се нико не осуђује на смрт, нити се ико титра својим животом и онима који су му најмилији и најдражи. Љуто очајање нас до тога доводи.

На нашу ствар треба гледати онако каква је. Ми смо у положају оних што су осуђени на смрт, па им се оставља да бирају какву желе. Ми бисмо најрадије живјели, али кад нам то не може бити, онда бирамо бржу, лакшу смрт, него да нас мрцваре и постепено убијају. Ту смрт бирамо још и зато што се надамо да ћемо смрћу нашом пружити живот покољенима нашим.

Ево зато, завршили су, ми се не предајемо!

Продужење примирја

— Примирје је продужено још за двадесет дана —

Подгорица, 29. јуна

Како рок датом примирју истеће сада, а са устаницима није постигнут никакав споразум о повратку њихову, то је турска влада ријешила да рок примирја ојет продужи.

Синоћ је овдашњи консул турски објавио, да је турска влада продужила примирје још за двадесет дана.

Арбанаси за примирје неће ни да чују. Они веле: „Сити смо тога турског „јарам — бујун“.

Један малисорски првак на питање нашег сталног дописника како су Турци до сада одржавали примирје, одговорио је: „Турска се војска није држала никаквог примирја. Војска је сипала илотунима, шоповским, митраљешким и пушчаним чим је ојазила кога устаника без обзира кад је на којој даљини кога ојазила. На наше логоре нападала је и клала се са нама жестоко и непрекидно као и ирије датог примирја. Она је према нама мирна само на ријечима и пред Европом, али се надамо да је и њеном лукавству већ једном крај.“

Из тога се јасно види, да ће борба између устаника и војске и даље трајати и да од предаје Арбанаса неће бити ништа, ма колико се ова ствар развљачила, у толико ирије што се устанички покрет све више шири и све веће размјере узима.

Политичка ситуација у Хрватској

— Оснивање јединствене владине странке —

Чим је бан Томашић пошао трагом својих претходника знало се унапријед да ће и он жалосно свршити као и они и да ће се на крају крајева наћи усањен и од свију напуштен.

Кад је засио на банску столицу у Хрватској и Славонији био је симпатично поздрављен. Држао се да ће тражити ослонац у народу и радити онако како то изискују интереси банаоване. Због тога му је и српско-хрватска коалиција приступила и склопила с њиме пакт. Доцније је између њега и коалиције дошло до разлаза и пакт је разбит. Како је пошао стопама својих претходника и стао да се руководи наредбама нештапским, изазвао је огорчење коалиције противу себе и они су према њему ступили у отворену опозицију, гледајући у њему противника свога.

Нијесу познати разлози који су бана Томашића у његову раду руководили, али је јасно бивало, да је он савијено оруђе угарске владе и покорни извршилац њихових захтјева. То га је онемогућило у народу и он је с дана у дан губио све више и више под погима терен и био је принуђен да не бира средства, којих се давао само да би се могао одржати.

Све је то ишло и којекако до год је уз њега био и један дио посланика из Славоније, који су у народу били познати као честити и добри народни борци. Ти посланици, познати у јавности под именом осјечка група, гледали су на политику Томашићеву идеално. Његова личност уздијавала им је паде да ће се он издвојити од својих претходника и да ће неуморно радити на папратку и бољатку Хрватске и Славоније и да неће бити његов рад паперен противу народа ко-

јим управља. Били су уз њега и помагали су га, вјерујући да тиме чине услуге својој земљи и да одговарају својој дужности, дубоко увјерени, да ће бан Томашић и моћи и хитети да очува интересе банаовине неповијеће. Али с дана у дан поједини поштини банаови одавали су бана као савијено оруђе угарске владе и они су стали све више према њему да хладне и да се с њиме разилазе.

Најзад је дошло и до сукоба између осјечке групе и бана Томашића и до разлаза. Осјечка група увјерила се, да се у бану Томашићу преварила и стала је на њега да гледа као и на бана Рауха и све друге његове претходнике, који се нијесу ни хало старали за добро и интересе народа, него су само гледали како ће што боље послужити угарској влади.

Тако се бан Томашић осјетио усањен и напуштен.

Кад више никог узасе нема, или бар не-ма у оној мјери као до сада, јер мамелука свугдје има, а нарочито Хрватска и Славонија неће у њима оскудијевати до год буде у њима терена за разне опекурне франковце, фуртимаше, мункаче и како се сви те индвидуе зову — бан Томашић је намислио да се и он користи старим рецептом својих претходника и да поради на оснивању јединствене владине странке. Као вели: кад је већ пошао суноврат стопама разних Рауха, зашто не би и до краја с тиме издржио, па ма шта било.

Зато се сада најодлучније латио да ради на остварењу своје странке у банаовини. Ради тога је сазвао за данас збор у Загребу, на коме ће се имати да удари темељ тој новој јединственој, и по називу и по склопу и по тежњама, странци.

Па томе збору, на који су позвани сви могући мамелуци, бан Томашић развиће свој програм, који ће послужити као подлога програму нове странке. Разумије се, биће лијених и китњастих ријечи, одабраних и мамљивих обећања, прокламоваће се позитивна високог стила а све у име среће и напретка Хрватске и Славоније! Нека је само прамамљиво, а већ народу камо буде!

Овоме најновијем атаку његовом и маневрисању да свијегу баци прах у очи не прориче се ни мало поволан исход. Коалиција наилази да је то пошљатна копирање његово и да ће га постићи судбина савијеној из 1906. г. Па и франковски дивови не проричу му успех. Као и Старчевићаници и Франковци држе да ће његова политичка пропасти. Са тиме се слаже и „Обзор“ и ако је до сада Томашићу на руку ишло. Па тога излази да уз њега нико није, и онда настаје питање ко је?

Ако се погледа пут Пеште, онда ће свакоме бити јасно ко је уз бана и у чија се кола упуцао.

Само никаква изгледа нема да ће моћи пештапска кола извући из блага. Прије ће у њему наћи смрт и ту сахранити срамну политику своју.

умјетнички, него је графичко-штампарска струка постигла врхунац умјетничко-техничког савршенства. Она нам пружа илустрације, које ни мало не одступају оригиналима.

Али док је графичко-штампарска струка дошла до овога савршенства гребало је да прође кроз многе фазе.

До би се и о томе добила што боља представа потребно је да се задржимо и на сам развој типографије, што сам и у почетку овог предавања нагласио.

Ксилографија (дрворез) је била претеча типографији, јер потиче још из старог доба. Њоме су се служили још Вавилонљани, Египћани и Римљани. Тада се њиме служило двојак: сувим процесом, т. ј. тиснањем на меку материју као ми сад воском и штампобљом тј. бојом на ткањине, кожу и хартији. Доцније се усавишавала све више ксилографија, да је служила као једини начин за умножавање списа.

Сматра се да је типографију пронашао Нијемца Јован Гутенберг 1440. г. Он се родио 1397. г. у Мајнцу. Отац му је био имућан свештеник, али се Гутенберг, као и стари му, бавио занатом — гравирским и ливачким пословима. Он је учио реформу у умножавању списа и учинио препород у овој вјештини.

До тада се слово уз слово као и ријеч уз ријеч изрезивала на дрвеној табли, док је он увео покретна метална слова ливењем,

Црна Гора и Аустро-Угарска

— Наш трговински уговор са Аустро-Угарском —

Позната је ствар, да су се прошле године између наше и аустро-угарске владе водили преговори о склапању трговинског уговора пошто до сада још нијесмо имали никаквог уговора са сусједном монархијом.

Послије дужег преговарања уговор је најзад склопљен 24. јануара о. г. али до сада још није ступао на снагу пошто је требало да тај трговински уговор прође како кроз нашу скупштину, тако и кроз аустриски парламент и угарски сабор.

Сад из Будим Пеште јављају, да је угарски министар финансија Владислав Лукач у понедељак поднео угарском сабору законски предлог о трговинском уговору са нашом земљом.

Као што се зна, овај уговор је склопљен на основу највише повољности како би се наш извоз у Аустро-Угарску царинио по минимуму и обратно. Уз то по томе уговору дозвољено је Црној Гори извоз 6000 комада рогате стоке до 300 кг. тежине по комаду и 20000 комада оваца, али само за Боку Которску, пошто је извоз за друге крајеве монархије забрањен.

Уговор ће трајати до краја 1917. г.

По вјестима из Будим Пеште овај трговински уговор ће кроз сабор проћи још у овом засједању.

Француска противу Њемачке

— Најновији заплети око Марока —

Мароканско питање опет је на дневном реду. Оно је постало предмет опште пажње. Европа се њиме бави као најглавнијим питањем свијетске политике.

Њега је покренула Њемачка. То је учинила на тај начин што је послала своју торпедњачу „Наутер“ у пристаниште Агадир да би заштитила, како вели, интересе својих поданика у Мароку. О томе свом кораку изјавила је одмах преко свог посланика у Паризу нову француску владу.

Вјест о томе кораку Њемачке пала је као гром из ведрог неба. Изазвала је силно изненађење и велику узбуђеност међу великим силама, а нарочито код Француске. Француска сматра да је овај корак Њемачке уперен искључиво противу ње и њенога посредовања. Зато је и устала противу овог корака Њемачке најодлучније, сматрајући да је то прсто оцвињивање и ријешена је да овај атак безобзирно одбије и наспртљивост Њемачке сузбије.

Уз Њемачку је стала Енглеска. И ова је одлучно устала противу овога наметљивог и пазивачког корака Њемачке. Италија је још није изјавила о томе, али су сви знали да ће и она бити на страну Француске. И из Русије се још ништа не чује, али кад се има на уму русије држање према овим питањима, није је него сигурно да ће она бити одлучно против а утринавању Њемачке у мароканско питање.

Влада ујерена, да је Њемачка овај корак учинила зато да би се испрва ризицима против ријешена мароканско питање. Она се боји да се подјела Марока не изврши без њеног удјела и да ће је обихи, па да јој неће ништа припасти. Да би то спрјечила, ова се ријешила на резолутан корак да пошаље своју торпедњачу тамо и да са својом војском стане на пут свакој подјели Марока, који јој не би био у интересу.

Како пред тим очитим изазивањем Француска неће уступити бити ће се дати попанашити, ма и била принуђена да сваку наспртљивост Њемачке

те су се слагала и растурала и употребљивала неограничено пута.

Али, говори се, ова ливена метална слова на пресама постојала су у Кини још прије Христовог рођења, а доцније су их тако усавишавали, да су у Кини још за вријеме цара Таитеу (959 г. по Христу) штампали књиге. Покретна слова у Кини пропашао је конач Схинг још у X вијеку.

Г. 1366. у Кини излазиле су новине „Кингшо“ (гласник пријестонице), које су рађене покретним словима, па и дан дањи излазе.

Али и ако се држи да су Арапи вјештину штампаша покретним словима препијели са хартијом из Кине у Европу за ту се вјештину до Гутенберга није знало, нити је она налазила практичне примјене као од када је Гутенберг увео. Чак што више вјероватно је да покретна слова у Кини нијесу била усавишена онако као Гутенбергова.

Проналаском Гутенберговим извршене су корјепне реформе у вјештини умножавања списа. Већ 1462. г. ливење слова усавирише Шефер а по томе настају реформе и у самој преси, помоћу које је умножавање вршено.

Гутенберг је радио на дрвеној ручној преси, коју је био направио по узгледу на пресу за цијеђење вина. Слог се постављао доље и претављивао се масицом, па се преко њега постављала хартија, која се горњом страном притискивала да би слова на њу оставила

окобије оружаном руком, то су се велике силе пободале да не дође до отвореног сукоба између Француске и Њемачке и зато су одлучно устале противу овог корака Њемачке.

Француска штампа ујерена да је Француска готова на све и да ни по коју цијену неће дозволити овако прстачка изазивање и да ће сваки атак Њемачке и њено мијењање у мароканско питање најодлучније одбити. Она износи, да Њемачка није изнала никаквог повода да онако самовласно поступа. Онај њен корак обилежавала да се противу споразуму француско-њемачком од 1909. г. Агадир није отворена лука и према томе интереси ъемачких тргована нијесу изложени никаквим опасностима у толико прије што у томе крају нема никаквих немра.

Њемачку је ова сила узбуђеност довела у забуну и сада покушава да је ублажи и стипа пранданем и мирољубивим изговорица. Она тим својим кораком, пранди се, илје илјади на какво изазивање, а најмање да јој је намјера била за ради противу Марока или које друге државе. Она је своју торпедњачу, ујерена, послала само зато да се њеним поданицима пађе у случају нужде и да је готова да је повуче чим опасност по њене поданике прође.

У то правдање нико не вјерује и сматрају да су то само празни изговори да би се само из ове неприлике извукла.

Француска штампа устаје најодлучније противу корака Њемачке и тражи, да ону своју торпедњачу одмах повуче да не би дошло до сукоба.

И енглеска штампа је такође устала најодлучније противу Њемачке и безобзирно је напада, отворено јој пријетечи да ће енглеска флота учипити своје само ако Њемачка своју торпедњачу из Агадира не повуче.

То је ли Њемачку имало толико дјелства, да је изјавила да је њен мирољубиви корак врло погрешно схваћен и да ће она, да би показала да не иде за оним што јој се подмеће, своју торпедњачу „Наутер“ одмах повући, а замијениће је малом крстарицом „Берлин“.

У Француској и Енглеској ни тим уступком нијесу задовољни, те најоштријатају, да ће они, ако се Њемачка не повуче и не склупи своје прете опружене према Мароку, одмах у Агадир послати своје крстарице, да и оне штите ъемачке поданике!

На тај начин биће Њемачка принуђена да се срамно повуче, као и оно раније у истом питању пред Руеијом!

Како суде у Скадру

— Не боји се свака шуша Бога него батина —

Путници, који долазе из Скадра, причају невијероватне ствари о приликама у Скадру и држању власти према појединцима. То, што они изnose, да су чули, дознали и видјели, страшно је и чисто није за вјеровање.

Поред осталог они приповиједају да је тамо завладао такав терор, да се не може подносити и чуде се како се то све може дешавати у данашњем вијеку и на очиглед толиких представника страних држава.

Описујући тешко стање у Скадру, они причају и за овај случај, коме су били очевидци:

Прије неколико дана некакив Скадранин римокатолик, разговарајући се са неким у радњи својој о устанку у Малесији рекне, да он мисли, да ова ствар неће трајати још ни цуних 15 дана и да би Малисори могли имати и неке користи од устанка.

Ријеч по ријеч на овај говор дође и до ушину главног команданта и овај неодложно на-

отиске. Како је слог и на другој страни остављао јак траг, то се штапање вршило само на једној страни и тако су се по два листа лијепила један уз други, да би се добио напечатани лист за књигу.

Тек након сто година ту је ручну пресу нешто усавирио Данер у Нирибергу, а затим В. Блај у Амстердаму 1620. г.

Прву гвоздену ручну пресу начинио је чувени словотисац Хаза у Базелу, 1770. г. али је много практичнија била нова преса лорда Станоеа и Волкера 1800. г.

Али преса је реформе дочекала тек почетком 19. вијека. Први је био Ф. Кениг који је 1810. год. у Лондону пронашао прву брузу пресу са типлом, која је вјештину штампаша препоредила. Годину затим та је прва брза преса претријела знатне измјене. То је била прва преса са цилиндром. На тој је прво штампан лондонски лист „Тајмс“ 28. новембра 1814. год.

Препорудитељ штампарске вјештине и проналазач прве брзе пресе Кениг основао је са механичаром А. Ф. Бауером прву фабрику за брзе пресе у Клостер Оберделу крај Виртембурга, која још и сад постоји.

(Наставиће се)

ПОДЛИСТАК

БУДУЋНОСТ ШТАМПЕ

ЈЕДНО НЕОДРЖАНО ПРЕДАВАЊЕ

— Борислав Сл. Минић — (3)

Унутрашњи сарадници новина хватају говоре на телефону, разрађује телеграме и извјештаје, док спољни сарадници прибављају материјал по пароши и телеграфом и телефоном дојављује редакцији. На тај начин лист је обавијештен истог тренутка кад се нешто деси не само у мјесту изје излази, него и са стране.

Слањање се врши машином, слог се изливља у плоче и ставља у велике машине, које сидном брзином штампашу, обрезају, савијају, калдује и избрајају лист тако, да се одмах са истог мјеста разамизе на све стране. То иде тако великом брзином, да н.пр. док какав говорник држи говор у парламенту, дотле се његов говор слаже. Новинар му говор стенографише, аутомобилом или моторним гочком шљале у штампарију стенограм по стенограм, из кога линотипист одмах машином слаже и док говорник заврши говор, он му је сложен, за тренут ока општаман и може да га у листу чита још док у парламенту сједи!

Типографија је дошла до тога савршенства, да је сада прави сложени културни рад. Она не само што израђује књиге и листове

реди да се томе «преступнику» на најживљем мјесту у Скадру одијене 50 тољага.

У младима није било говора. Гелал се кроз цео Скадар про, а мало затим, кад се доста свијета скупило, изведен је грешник и положен на клупу поред које су стајала два снажна дјелата с батинама. Мало подаље стајала је постројена музика а онамо опет пазила се група официра и других званичних чиновника. Дат је знак, музика је заиграла, а батине су стаде пуцати. Јадан се човјек преврљао од ужасних болова; официри су се и чиновници смјали, а народ је погугле главе и са тужним срцем посматрао овај ужасан приказ.

По свршетку батинања је морао устати, учинити «темена» и рећи: «живио народ, живјела слобода.» Е, овдје сад мора памет да стане.

«О Европо, арасос те било!»...

Кад Турци кањавиљу овако грозно певине људе, а шта ли би тек учинили од усташа када би им така допунили?...

На тога се види јасно зашто се Арбанаси не усуђују, да се покоре и ставе на милост и немилост турских власти.

Ревизија устава у Грчкој

— Шта се мијења у грчком уставу — „Frankfurter Zeitung“ јавља да су сајетована о ревизији грчкога устава готово завршена.

Побуна у Арбанији

Преговори за предају Арбанаса нијесу успјели и како је истекао и други рок за примирје, то је по наређењу из Цариграда примирје продужено још за двадесет дана. Тиме се само ствар развучи, јер ако се и даље буде ишло као и до сада, од примиривања неће бити ништа.

Међутим на терену борбе се никако не прекидају. И крај свега примирја крвави сукоби непрекидно трају и побуна се све више шири и све јачег коријена хвата.

То свједоче и ови извјештаји што их имамо од наших нарочитих извјештача о стању и догађајима у побуњеним крајевима:

Рањеници у Скадру

Плавница, 27. јуна. — Скадар је пун рањеника. Они су смјештени и по приватним кућама и налазе се у сасвијем биједном стању, јер на њих нико главу не обрће. Нема ноћи а да не донесу по извјасан број рањеника у Скадар, међу којима има и официра. Добро пада у очи што су официри скоро сви рањени револверским метцима, а још при томе кад се дода да ни један није опасно ранен, онда изгледа сумњиво и готово вешт човјек би могао журећи погодити што је то.

Тургутова тактика

Плавница, 27. јуна. — Тургут је првак у зулумџарењу, насиљу пљачкању и као такав одликује се једном генијалношћу од свих досадањих војсковођа: он прије и по што промисли да ће имати боја на извјесном мјесту, напише и пошаље онијема у Цариграду бојни извјештај како је попало, поробио и поубијао без икаквих својих губитака усташе, а тај исти бој о коме су у Цариграду добили извјештај, догодио се или не, све једно је, он тек после 10—15 дана пошто је његов извјештај био прочитан и пошто се Тургуту похвалница послала, тек започиње.

Још има једну добру страну: воли јако да се хвалише. Н.пр. говорио је да му мора коњ пити воде на Морачи. То смо и мислили и зачудо нам је што му га још не доведе који какав но се од прилике не примиче близу. Сад говори: „Батали буле, мени је Подгорица вазда у руке док је мој Дечић“, но имам ћеф да починем мало у Служ“.

Арбанаске уходе

Подгорица, 28. јуна. — Велики су вам врагови усташа! Има их који се стално прикраду до војске, на чак и до самога шатора Ехтем-пашина. Они говоре да у горњој војсци заиста има болијести и да се војсци храна додаје са великом муком. Најгоре, веле, војска страда без воде, јер су њени логори све по висинама, па како их доље око вода вребају усташа, то је војска приморана гасити жеђ снјегом, којег тамо има изобиља. Гасити жеђ снјегом познато је да је опасно, те отуд и појмљиво да у војсци мора бити болијести. — Један од ових прича ми, да је код Ехтем-паше видно и Нијемца официра, али то сигурно неће бити тако,

Устав ће бити у основи измијењен, а измијена се иде против многих цела којама је извор у садашњем уставу.

У главном измијене су ове: Лица, која су стављена у притвор, треба у року од 24 сати да буду предава рејонном суду — да се притвор одобрли или повлишти. Политички кривци могу бити пуштени на слободу ако положе прописану зајезу. Претходна истрага не смије да траје више од три мјесеца. Допуштена је забрана новина у случајевима: рушења религије, упрете величанстава и неморалних публикација. Државни тужилац је дужан да у року од 24 сата преда ствар суду, да он ријешити има ли мјеста забрани. Заводи се општа обавеза основна наставна (и до сада је тај принцип постојао, али само па хартији). Дозвољена су и приватна училишта. У случају распуштања парламента, у року од 45 дана морају се извршити нови избори. Биће израђен нарочити закон односно одсуствовања и путовања краљева. Буџет треба да се допесе за прва два мјесеца свеије. Кад финансијски одбор да своје мишљење, буџет се има ријешити на првом чатању за четири дана. Најдаље на једну годину послје петак финансијске године мора се парламенту подијети завршни рачун. Државни чиновници под платом и официри у активној служби могу се кандидирати за посланике ако претходно дају оставку. Верификацију избора врши суд састављен, чућењем коцке, из чланова највишег и апелационог суда. Коцка се вуче па јавној сједници. Народни посланици који живе у Ширеју и Атини добијају по 800, остали по 1000 драхми; у почетку свака три мјесеца председник добија још 260 драхми мјесечно на репрезентацију. Одсуствовање једног народног посланика више од 6 пута у мјесецу, без ријешена парламента, повлачи губитак од 20 драхми за сваку сједницу.

јер Малисори већином сваког странца називају Нијемцом, а претпостављају, да не би ту ко други имао посла долазити осим официра. Они су, веле, таквих странаца гледали чак и код топова. У осталом могуће је, да тамо љубопитства ради, долази и официра, као што и код усташа долазе, али је могуће и то, да је то био који од дописника или цивилних турских чиновника. Види се, да су се усташа добро организовали, да имају ухоче и да им ништа неопажено утећи не може. Када ми би били какве политичке чиниоци у Турској, наш би сајет био да се Турска прође ових врагова, јер би јој могли они бити „кам спотицања“, а ето има земље доста и без њих.

Замрачи ли се само, подијеле се у мале групице, највише од 5—10, устаника, па пукну слик олује на сваку страну у увијек употребљујући фланкирајући ватру тако, да жајосни аскер не може знати ни од куда погуба ни од куда би се бранио; јединица је та одбрана да нјешаулиа почне осипати с таквом брзином плутуне у невидјелици све док сване а опет и артиљерија да не би остала беспослена док сване не прекида палити шрапнелом, гранатом и картечом од којег највише пати несрећни аскер, али што ће те, они се држе онога Наполеонова: „И у вјетар кад војник пуца наоко неку заштиту“. А да тако и они раде. Сви наши пограничари као и сами усташа потврдили бише да су безбројно пута гледали гдје на 4—6 усташких пушака и то поноћи одјекну по 50 топовских метака! Само нека бог подржи тако па их по свијета не би могло издржавати муницијом. Бојати се да неко не остане муфлис.

Зулуми над Арбанасима

Плавница, 28. јуна. — Нема дана када се неће коме учинити какав зулум. Мушкијема не дају ратити на својим њивама, гађају их пушкама, газе им усјева, бују живо; ако им се ико успротиви, онда бију и њега, те јадна је раја дужна тријети силом или остати и без имања и без живота, а опет женскијема не дају из куће изаћи ма што се каже ни на воду.

Скоро неки дан два сељака из Фраке били су на зараду у Скадру и пошто су зарадили неку своту новаца крену кућама. Чим су били изван вароши скоци на њих неколико аскера и отму им новац. Сиромаси видјећи да су остали без зараде чиме су мислили бар за неко вријеме издржати своју фамилију, почну молити аскере да им поврате новац, но мјесто сажаљења на ове сиромасе да им поврате њихов новац тако их почну бити да су једва својим кућама дошли.

И да је за човјечанство, много је већ зулума.

У Скадру је сада мирно, само хришћанин ако би се насмијао гласно у кава-ни или радњи, или пак веселог лица проишетао уликом, а особито од кад је учестао долазак рањеника у Скадру, стотина ђавола не могу га сачувати од затвора и дегенек.

Како се чује, шпијон турских власти из Скадра Ноц Шљака, који је шпијао

наше трговце из Подгорице тобож како су они потпомагали усташе са храном, утао је у клопку, из које ће се тешко извући, а ако се извуче, избиће му се из главе да и даље шпијонира.

Бојеви на све стране

Подгорица, 28. јуна. — Прексиноћ је био један дио усташа из Рапше пробио турске предстраже с планом да продре у Рапшу. Њихово продирање ишло је успјешно све до саме Рапше, гдје се срећу са јаким низамском патролом. Чим су се срили одмах се и кавга заподјенула, али како су усташа прије патролу опазили и на вријеме се за ударац припремили, то су патролу тако разагнали и поубијали да од ње за час није било ни трага ни гласа. Од Рапшана је био само један рањен а остали су здраво пошли и здраво се натраг у свој логор повратили.

Јуче је било цео дан топовско пуцање у Броји. Ваљда се и тамо крвави бој био, али вијести отуда још нема никаквих.

Гласници говоре да су се усташа јакко утврдили у Шкаљи од Загона. Тамо је, гласник каже, била је јуче жестока битка. Изгледа као да је војска усташе нападала, али одалеко и без успјеха.

Од синоћ, чим је мрак наступио па све до 2 уре послје пола ноћи, непрестано је пуцао топ, пушка и митраљез из Трабојина. Тамо су крвави Трабојинци санизамима крвави бој били, али шта се све то тамо починило, још није ништа познато.

Чује се, да ни Шаљани нијесу јуче мирно стајали. Страшна борба и тамо се водила и то преко Ђаф Капе а у правцу Шаље. Интересантна је вијест, која ми сад баш стиже: Прексиноћ се једна омања чета усташа провукла до југоисточне стране Дечића с намјером да нападне на главни логор у Дечићу. Чета се прикрадала и доста дубоко догурала, али од једне омање патроле није могла проћи неопажено. У томе магновењу оспу усташа плутуном на патролу, од које буду сви поубијани, осим двојице које чета похвати и одмах поубија. Истина, усташа су ову двојицу морали поубијати, јер се иначе нијесу могли без погубије у свој логор повратити, али ипак као да код усташа нема више пардона. — „Према свецу и тропар.“

Прексиноћ у сами мрак, по наредби команданта војске, убијен је у Тузи један официр на којег се у вршењу дужности нешто посумњало.

Подгорица, 29. јуна. — Од непрестаних окршаја који се воде и дању и ноћу између војске и усташа имамо најновије: Један омањи одред војске, која стоји под Ехтем-пашиним командом, скроз је јуче пострадао. Ту војску са неколико официра отпратио је био главни командант са неком мисијом војсци која се налази на позицијама Грабона. Но каксу усташа ту вјечито крстаре и вребају, то им се ни овај одред није могао неопажен прокрасти, и у моменту када је ова војска, пред којом су официри на коњима јахали, хтјела проћи поред јаке чете усташа, који су на 300 метара из засједке на њу чекали, одмах оспу плутунима тако да су се сви официри с коња срозали и да је бојна полана у трен ока била турским лешевиња покривена. У овом окршају изгинули су сви официри и добар дио низама, а то што је живо претекло повратило се натраг бјежећи као лудо. Усташа нијесу никаквих губитака имали, међутим узели су већи број маузерових пушака муниције и све што су на официрима и низамама нашли.

Најближи гласници поручују, да је цијеле прошле ноћи био јаки бој у Селца преко ријеке вукељске. Чим буде о овом вијести у датаљима јавићу вам.

Овдје се као потпуно истинито говори, да је једна чета Шкреља напала из бусије на низаме, који су восци из Скадра тајин на 12 коња гонили. Овој је чети испало за руком да поубија све низаме и отме им коње с тајином, маузерове пушке, муницију и друго. Но кад се ова чета с плињетом преко планине Боге к својима повраћала, сусрела се са једним одредом војске и на мах се бој заподјенуло. Послије дужег окршаја Шкрељи су продрили и здраво у свој логор с плињетом приспјели.

Сва теретна кола, која су прије неки дан из Скадра у Кошлик послата, јуче су се са мноштвом рањеника опет у Скадар повратила. Ово су рањеници из пошљедних боја о којима сам вам већ слао извјештаје.

Овдје се од јуче проио глас да се у Пуку осјећа озбиљан покрет, те да ће и тамо ових дана букнути устанак. Говори се, да је од војске из Скадра, која је била намијењена за Малесију, на брзу руку тамо испраћено око 1200 војника.

Осим тога овдје се као поуздано прича и то, да и у Миридиту пуца пушка као икад, те да се и тамо крвави бојеви у велико заподјевају.

Подгорица, 29. јуна. Синоћ од 11 сати па све до јутрос грмио је непрестано топ, пушка и митраљез са Планинице и Трабојина. Како се и овдје сваки метак чуо, а устанички се плотуни разликују од низамских, може се закључити да се тамо жесток бој водио. Вијести о појединостима још нема.

Вијести из Подгорице

Подгорица, 29. јуна. — Овдје је од синоћ барон Економ из Трста. Он је овамо дошао да се на лицу мјеста обавијести о арбанаском националном покрету, који га јако занима. Нејач арбанаску обилно је даровао.

Варош је пуна отмијених странаца, већином страних официра и дописника, а и фратара је било више него обично. И дописник њемачких листа Berliner Tagblatt-a допутовао је и Подгорицу преко Турске. На нашу границу прешао је код Андријевице и прича да је из Турске једва главу изио. Кад је с њиме тако, што је тек са огољелом и незаштићеном рајом!

Неке жене из Диноше, које су овдје на пазару биле, причају да се у Диношу проио глас, да власти намјеравају становништво Диноше да преселе негдје дубље.

Нове борбе

Подгорица, 30. јуна. — Прексиноћ је на Броји Никачкој била веома жестока борба између усташа и Ехтем-пашине војске, која се непрекидно водила до дубоке ноћи. У овом, управ крвавоме, боју постигли су усташа велики успјех погубивши толики број војника турске војске, али који се није могао тачно утврдити ушљед тога што је борба вршена у ноћно доба. Усташа су имали два мртва и три рањена. Сви су петина из племена никакког. Рањеници су јутрос пренесени у овдашњу болницу Црвеног Крста.

Најжешћа паљба топовска и пушчана вршила се синоћ у правцу према Селишту, а преко Цијевне на лијевој њезиној обали. Кавгу су задјенули усташа нападноуши предстраже турске војске, које су се налазиле око Селишта. До сада се зна да је рањен један Трабојинац, који је сад пренесен у овд. болницу.

Такођер усташа су синоћ нападали низаме на положајима турске војске у близини Громча. Непрекидно је одјекивала топовска паљба са Громча тако, да су ђулад падала и у турски логор, што је доказ да су се усташа налазили у непосредној близини логора, а зна се да је борба вођена у времену кад је дивно мјесечина сјала. До сад је резултат борбе још непознат.

Дневник

Дан Краља Петра. Рођен-дан Њ. В. Краља Петра прослављен је на Петровдан у овдашњем српском посланству на свечан начин. На честитању је био Његово Краљ. Вис. Књаз Петар. У име Краља четитао је Маршал Двора г. Рамадановић, а у име Нашљедника ађутант г. капетан Врбица. На честитању су били и предсједник владе г. др. Томановић са господом министрима, наши виши официри, великодостојници и многобројни грађани. Нови српски посланик г. др. Гавриловић, који својим љубазним и братским опхођењем у круговима наше пријестонице оставља пријатан утисак, трудио се тога дана што је могао више, да сви гости буду топло предусретнути и да из његовога гостољубивог дома понесу што љепши утисак.

За вријеме честитања, које је дуго трајало, пред станом посланства свирала је војна музика под управом капелника г. Вимера одабране комаде. Свирање је отпочела и завршила са старом српском химном „Боже правде“, која се ни на Цетињу, као ни у Биограду, за дуго вријеме није чула.

Обична новост из Биограда.

Прексиноћ је дошла из Биограда једна телеграфска новост. Она нас није изненадила, јер је пуна неваљалства, небратства и нечојства, које се врлине особито његују у данашњем службеноме Биограду — према Црној Гори.

Пред свесловенски новинарски конгрес бацили су теразиски Пје-

монтези једну бомбу противу Црне Горе. Пошто им, захваљујући Богу и вјерности Црногораца, није су палиле оне бомбе, које су слали на Цетиње, удесили су, да начине нове бомбе, али од папира. Ове су, у виду некаква меморандума црногорске емиграције у Биограду, убацили пред свесловенски конгрес прије но што је исти био закључен. Предсједништво конгреса одбило је меморандум. Потпуно јасна ствар! Дат је миг, да се меморандум пошље конгресу, а предсједник (који је у овој прилици био Б. Нушић, и тиме је све речено) одмах ће га одбити. План је био, да се на одлични скуп новинара из свега словенства учини утисак, који су жељели познати аранжери те подвале.

Име црногорске емиграције једноставно је злоупотребљено, пошто емиграције у Биограду више нема, нити сада може да буде. Под маском црногорске емиграције сакрили су се теразиски Премонтези, који су овом бомбом хјели да науде Црној Гори, али им није упалила.

Г. Миловановић ће опет рећи, да су односи службене Србије са Црном Гором одлични!!

Изложба радова. На Петров дан је била отворена изложба радова ученица женске радничке школе Н. Кр. В. Књагињице Јоланде, која је била врло лијепо посјеђена и врло лијепо уређена. Изложбу су изволили удостојити својом посјетом Н. Кр. В. Књагиња Наталија с матером, г-ђом Константиновићком, и Н. Кр. В. Књагињица Ксенија и разгледале изложене прелијепе радове, изражавајући своје задовољство о раду ове школе и о постигнутом успјеху. Пошто им је показан и сам начин рада, оне су извољеле да неке од изложених радова купе и сасвијем задовољне су отишле са ове изложбе, која је на сваког посјетиоца оставила врло лијеп и пријатан утисак. Како су се многим посјетиоцима веома јако допади изложени радови, то су многе од њих и откупили. Све ово може овоме корисном нашем заводу само за похвалу служити.

Неистинита вијест. Младотурски лист „Journal de Salonique“ саопштава једну вијест, по којој је неки дан у нашем Краљ. Двору тобоже дошло до сукоба између овдашњег бугарског посланика г. Колушева и турског посланика г. Садредин беја. Речени лист вели, да је сукоб био оштар и да је учињен у присуству Његова Величанства Краља и осталих присутних чланова дипломатског кора. У стању смо ту вијест означити као потпуно измишљену у задњој намјери.

О Тополици. У подлиску њемачкога листа „Bosnische Post“ објављен је под натписом „Тополица“ један напис из пера наставника оvd. гимназије г. М. Симоновића. Напис је пун њежних и лијепих описа дворца Тополице Њих. Краљ. Вис. Нашљедника и Нашљеднице и љепота обале нашег приморја.

Тужба противу нашег листа. Наставник подгоричке гимназије Ј. Бркић поднио је противу нашег листа тужбу за увреду и клевету. Оптужио је један напис, који је у „Цет. Вјеснику“ изашао још у почетку 1910. године. У томе напису било је саопштено нешто о познатоме протјеривању Бркићевом из Црне Горе, као и о његовоме владању у Подгорици, а нарочито о његовој књижарници и њезиним трговачким пословима и односима према ђацима. По закону о штампи рок је за Бркићеву тужбу застарио. Ипак, она је узета у пошту! Бркић је одиста у своје

вријеме био полициски протјеран из наше земље. Зашто — то ће се показати на суду. Послије је на своје велике молбе помилован и враћен, али с тимем, да нема понављати никакве процесе у вези са својим протјеривањем. Он је дао писмени пристанак на тај услов. Ћутао је мирно годину дана, као што и приличи човјеку, који је био удостојен помиловања послје свега онога, што је претходило његовоме протјеривању. Сад се од једном јавља без разлога, и то пошто је истекао рок за тужбу, и покреће парницу са „Цет. Вјесником“! Што је још интересантније, сад се тражи и писац онога написа, којим се тужитељ нашега листа сматра уврићен. Води се распра око тражења непознатог писца, као да је главно то, а не сам факт у напису изложен. Разумије се, да уредништво неће да изда писца, ма колико се неки трудили да га докуче. То им неће упалити, јер лица, која раде на овоме листу, добро знају шта је то част једне редакције и како ваља чувати њене тајне. Нека се продужи спор, па ће наступити доказ истине, и онда ће аранжери ове подвале видјети, с киме су се послужили, а честити свијет ће дознати, каквих све овдје има смутљиваца, којима су једино занимање интриге, подметања и гонења исправних људи. На томе претресу, који је нашем листу сада са задњом намјером подметнут, моћи ће се докучити и сазнати, коме то иде највише у рачун, да оне, који су некоме дужни бити само благодарни, подстиче да приме улогу тужитеља и клеветника својих добротвора.

Општинска комисија. Назад неколико дана отпочела је нарочита општинска комисија да врши санитарску ревизију свију кућа у пријестоници ради чистоће, што је неминовно изазвала стварна потреба и што ће несумњиво бити од користи по здравствене прилике наше пријестонице. Похваљујући тај корак, ми бисмо у интересу грађанства жељели, да се ова ревизија и доцније обнови.

Опет жалба на цијене. Путници, који путују кроз нашу земљу, не могу довољно да се нажалe на цијене по каванама, а особито по путничким. Наплаћује им се без икаквог обзира и просто се пљачкају. Али као да је све превазишао хотел на Његушима, гдје је тако велика скупоћа, да јој нема равне нигдје. Тамо се наплаћује странцима све тако скупо и тако много, да то превршује сваку мјеру. Па ни према домаћим људима тамо нијесу ништа мање обазривији. Кад сам сопственик хотела није толико увиђаван да послје толиких приговора, жалби и протеста снизи цијене у својој радњи, то би требала да учини сама власт и да га натјера на пристојност. То је у општем интересу, па зато и очекујемо да ће надлежни и учинити све, да се више путници неће жалити на скупоћу по хотелима и каванама, а особито на хотел на Његушима, јер то, што се до сада чинило, за осуду је!

Читуља. У ноћи између четвртка и петка преминуо је на Цетињу посијле тешког боловања Мило, синчић нашег пријатеља г. кап. Л. Поповића, управника царинарнице на Његушима, а унук алајбарјактара уваженог г. Зека Поповића, за вријеме боловања његова Њих. Вел. Краљ и Краљица, и цијела краљевска породица интересовала се о стању болесниково редовно, а када су јуче пренесени смртни остаци на Његуше извољели су изразити и своје саучешће. Смрт-

ни остаци малог покојника преда-ни су данас на Његушима матери земљи. Лака му земља, а наше саучешће ожалошћеним родитељима!

Једна свршена* афера

— За ствар, под овим натписом уредништво не одговара ни у ком погледу —

За нас би ова ствар могла бити и јесте свршена. И обично се у сличним случајевима и не одговара, особито на написе писане тоном г. Ђукића. Учинићемо овај пут изузетак, не, наравно, као чии заступници, него као приватни људи, да разгрнемо мало тај шарени папир господства, којим је г. Ђукић изволио да обавије подножје, са којег је проговорно поносом једне уврићене величине.

Г. Ђукић је у самоме почетку својега одговора за људе, који су пажљивије пратили ток читавога спора, у најмању руку речено, смијешан.

Побијајући став по став, доказаћемо да је г. Ђукић и наиван, кад и покушава, да статутима прописан поступак простим негирањем одбаци. Њега на пр. одмах на почетку вријећа публиковање записника, јер да је „случај сам собом ограничен на најужи круг непосредно ангажованих лица, изнесен намјерно пред јавност...“ То се по себи разумије. Ствар се ове врсте не смеје, г. Ђукићу, износити пред јавност док је у току. Узмакне ли (нашки речено: побегне ли) једна страна, а то сте у овом случају Ви учинили, онда је по Болгару, кога Ви канда нијесте пажљиво прочитали, дужност свједока да публикују записник, особито ако је ствар продрла у јавност, те би се неизвјесност могла тумачити штетно по добар глас њиховог манданта. Него нам дозволите једно друго питање: откуда је чула чаршија, како Ви намјеравате поступити према г. Пламенцу, док још није ни пала контрахажа и док ми још нијесмо ни мандат добили! То сте могли приповиједати једино Ви, или г. г. Ваши свједоци. У оба случаја, наравно, жалосна појава!

Повод афери није са наше стране изнесен „нетачно“ и тенденциозно, јер нам је био на расположењу под потписом утврђен Ваш исказ са стране г. Пламенца, и како сте Ви једва уграбили прилику да се повучете, то нам је остало за пресуђивање само двоје: поменути исказ г. Пламенца, у чију се истинитост не може поуступити, и акт г. Министра, у коме се Ваше понашање према г. Начелнику изазива арогантним. То се у осталом нас не тиче да испитујемо. Смијешно је само то, што Ви покушавате, да нас увјерите, како је Вас неко на правди Бога и без икаквог повода силом одлучио из кабинета. Ви, г. Ђукићу, подијељуете цетињску публику, ако мислите, да је она могла прогутати ову Вашу патку!! И то је у осталом сада већ Ваша приватна ствар.

Ми не знамо до душе, којим издањем Болгаревог кодекса су се г. г. Ваши свједоци служили, јер би Вам навели по прилици и страну, али ћете у свима, да Вам опет поновимо, наћи, да онај, који, пошто *и да не увреда*, потражи *јрво* преко државних власти задовољење *па тек онда* *изазива* на двобој, да тај губи погодност давања и тражења витешког задовољења за увјек. Нашли сте Ви то за цијело, само се сад шалите мало! А ту сте Ви *чињеницу* и у своме одговору сами двоструко признали јер је и не покушавате побијати. Прво признање гласи: „У 12¼ сати по под 16. јуна, дакле *одмах иза чина*, упутио сам своја два *поручника* г. г. проф. Томановића и Ваке-тија г. Министру, да га запитају, како мисли дати ми *задовољење у поводу случаја*, који се одиграо на његове очи у његову кабинету“, — то је та интервенција државне власти, јер нине Вас тек г. Министар увриједио, ако Вас је г. Начелник као арогантног морао изаћи из кабинета! Ако сте намеравали одмах тражити витешко задовољење, нијесте се смјели ни обраћати на г. Министра.

И још нешто г. Ђукићу. Ви сте одмах док још нијесу поменути г. г. Ваши поручници ни доспјели до г. Министра, тражили још и другу једну интервенцију.

И тек сте онда били „принуђени у 11 сак. ноћи наћи свједоке и повјерити им витешки мандат“. А док још није сасвим довршено све, покушали сте на једној трећој страни, да се посредује за измирење са неком врстом писмене изјаве. Мислите ли Ви, да ми то не знамо? Ко дакле има право? Осим што не можемо ни претпоставити, није Вама ваљда јасно значење ријечи интервенција?

* Потписани налазе, да је ова афера овим њиховим написом завршена.

Криво су Вас информисали Ваши свједоци, г. Ђукићу, особито један од господ, тврдећи да контрахажа мора неизоставно настати у року од 24 сата, као што је смијешно и Ваше извињење, да сте је хјели сирјечити, како би Ваши свједоци то учинили тек у 11 сати тога дана. Зар то није свеједино? Само што је посјета у 8-40 часова нетактична а морала би се извести на пр. у канцеларији г. Пламенца, да не падне његовим домаћима или сусједима што у очи. То захтјева и такт и сврха да остане ствар тајном. Али не ради се о томе. Узмите Ви лијепо правила, па ћете наћи, да контрахажа није смјела настати онога дана, кад се налазио мртвац у кући г. Пламенца. Према томе Вам и опет понављамо, да је тај једини изговор Вашем узмицању, којем су Ваши свједоци, свјесни правила, припомогли, празан и ништаван. Осим тога можемо Вам сада још и то рећи, да су г. г. Ваши свједоци *нарочито уиозорени да не иду г. Пламенцу јер му је умро син*, и они су ипак отишли, а то је још горе! Поврх тога, Ваша г. г. свједоци у своме записнику од 17. јуна 1911. и сами тврде, да им г. Пламенца *није дао коначан одговор*, према томе је контрахажа морала, и то *писмено*, бити по измаку рока обновљења. И тек на основу тога писменог одговора смјела су Ваша г. г. свједоци донијети записник, у којем би утврдили „да г. начелник Јован Пламенца господину професору(?) Душану Ђукићу тражио задовољење дао није...“ иначе се оваква тврдња „не оснива на истини“.

Из свега излази, да сте како Ви, тако и г. г. Ваши свједоци просто тражили начина, да ову ствар доконате што прије: они да је скину с врата, а Ви — у осталом и то је Ваша ствар.

Што се тиче онога самохвалисања на свршетку, то остављамо Вашем будућем биографу да он о томе зупа главу, ми пак овим с Вама свршавамо, и да нијесте учинили оне кораке, који Вас за вазда онемогућавају за давање витешког задовољења, дали би ми Вама прилике да оружјем своје јуначко срце и *на нама* искалите, али овако се можемо једино и ми придружити Вашој молитви, да Вам Бог помогне!

Цетиње, 29. јуна 1911. г.

Милош Живковић

Миленко Симоновић

НА ЗНАЊЕ

У нашој кафанској радњи почев 3. овог мјесеца продаваћемо и *сладолед*.

Цетиње, 1. јула 1911. год.

Ноц Кастрати и Пали.

Р. 22. број 8. 1.1

ЗАХВАЛНОСТ

Приликом смрти мог млађаног сина

† ВОЈИСЛАВА

који 16. овог мјесеца послје дуге и тешке болести испусти своју анђелску душу, указато ми је опште и ријетко саучешће, те сматрам за свету дужност овимјем одати дубоку захвалност на првом мјесту Његовом Величанству Краљу Господару, који је милостиво изволио лично ми изјавити своје високо саучешће; Њеном Величанству Краљици Милене, која је благоизвољела то учинити преко Своје даме; Њих. Краљ. Височанствима Књагињама Наталији, Ксенији и Вјери, које поред саучешћа благоизвољеше окитити одар милостивог покојника вијеница од природног цвијећа; Њ. Краљ. Височанству Књазу Мирку и Њ. Краљ. Височанству Књазу Петру, који такође благоизвољеше указати ми своје високо саучешће.

Веома сам захваљан на саучешћу Његовом Високопреосвештенству Госп. Митрополиту Митрофану и Његовом Преосвештенству Госп. Епископу Кирилу. Срдачна хвала г. г. лекарима са Цетиња, који све чинише да Војислава отрну од смрти. Неизмјерна хвала грађанству цетињском, које ме у онако огромном броју тјешило својим присуством од како је покојник испустио душу и док је положи у раку. Хвала пријатељима, знацима и сродницима из унутрашњости Црне Горе и са стране, који ми се поводом ове моје домаће несреће јавише телеграфски и писмено. Хвала свима и свакоме, који жени и мојој породици ма како пружише утјеху у овој нашој жалости.

Цетиње, 20. јуна 1911.

Р. 207. бр. 9. 1.1

Јован С. Пламенца.